

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Пархоменко Ірина Ігорівна

УДК 130.2:330.163.14

**ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ КУЛЬТУРИ:
ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Спеціальність 26.00.01 - теорія та історія культури
(філософські науки)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі етики, естетики та культурології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор філософських наук, професор
Павлова Олена Юрївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри етики, естетики та
культурології

Офіційні опоненти

доктор філософських наук,
провідний науковий співробітник,
Шульга Раїса Петрівна,
Інститут соціології НАН України
старший науковий співробітник
відділу соціології культури
та масової комунікації

кандидат філософських наук,
Русаков Сергій Сергійович,
Національний педагогічний
університет імені М.П.Драгоманова,
доцент кафедри культурології
факультету філософської освіти
і науки

Захист відбудеться «28» грудня 2017 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.28 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м.Київ, вул.Володимирська, 60, ауд.330.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці імені М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м.Київ, вул.Володимирська, 58, зал № 12.

Автореферат розіслано «27» листопада 2017 року.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради Д 26.001.28

Живоглядова І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Суспільство ХХІ ст. характеризується превалюванням частки духовного виробництва над матеріальним в структурі суспільного виробництва, що ініціювало пошуки нових підходів до розуміння сучасних соціальних процесів. Особливо це є актуальним для українського наукового дискурсу та урядово-інституційних практик, які намагаються адаптуватися до новітніх суспільних реалій в умовах обрання Україною євроінтеграційного вектору розвитку. Східноєвропейська наукова традиція радянського періоду (зокрема і українська) розуміла культуру в якості механізму постійної ретрансляції ідеологічних норм та цінностей, які продукували базові інститути духовного виробництва (М.Каган, Л.Коган, Е.Маркарян, Л.Губерський, В.Табачковський, В.Толстих, Н.Чавчавадзе, В.Шинкарук). Тому, сфера виробництва культури, представлена цими інститутами, функціонувала в рамках надбудови, будучи детермінованою способом матеріального виробництва і орієнтована на духовне споживання.

Тоді як західноєвропейська наукова традиція щодо розуміння культури вже з 60-х рр. ХХ ст. поступово набуває прагматичного і інструментального означення: як галузі виробництва та інструменту економічних, соціальних і культурних перетворень в суспільстві (В.Баумоль, В.Боуен, М.Блауг, Н.Гарнем, В.Гінзбург, Б.Мьєж, Д.Тросбі, Р.Тьюз, П.Л.Сакко, Б.Фрей). Ця тенденція має своє відображення в національних формах культурної політики, а також в конкретних нормативно-правових актах в світовому форматі, як то у діяльності ЮНЕСКО і ЄС. Сфера виробництва культури представлена конкретними інституціями різних форм власності, що в умовах розвитку і впровадження технологій, передусім медіа, здійснюють інтенсивне виробництво культурних продуктів, які за своєю природою у більшості є інформаційними. Отже, сучасна сфера культури як галузь виробництва пронизана економічними відносинами з приводу виробництва, розповсюдження та споживання культурних продуктів (товарів та послуг), ціннісна складова яких обґрунтовує міждисциплінарний підхід у їх дослідженні, зокрема і застосування культурологічних теоретико-методологічних підходів. В умовах зростання частки виробництва культурних товарів і послуг в світі (Великобританія, Китай, країни ЄС, США, Японія) та перетворення сфери культури в галузь національних економік й означення культури в якості одного з пріоритетних напрямів розвитку в сфері міжнародної гуманітарної політики як інструменту реалізації вектору сталого суспільного розвитку – в українському науковому дискурсі актуальним є завдання обґрунтування економічного статусу культурного виробництва відповідно до західноєвропейської наукової традиції розуміння культури в теоретичних концепціях сучасної економіки культури.

З метою типологізації наукових концепцій сучасної економіки культури в якості міждисциплінарного наукового проекту, що обґрунтовує економічний статус культурного виробництва, опрацьовано науковий доробок західних вчених в галузі економіки культури (economics of culture): В.Баумоля, В.Боуена, М.Блауга, В.Гінзбурга, А.Скота, Д.Тросбі, Б.Фрея, М.Хаттера, що фокусують увагу на

економіко-управлінському аспекті культурної діяльності в аспекті практичного застосування; проаналізовано соціофілософські напрацювання С.Леша та С.Ларі щодо характеристики функціонування сучасної сфери культури як глобальної культурної індустрії, підґрунтям для чого стали філософсько-культурологічні дослідження Ж.Бодріяра та перегляд критики Т.Адорно та М.Хоркхаймера; досліджено формування теоретико-методологічного підґрунтя для вивчення функціонування сфери культурного виробництва як сукупності культурних індустрій в роботах Н.Гарнема, Б.Мьєжа, П.Л.Сакко та Д.Хезмондалша. Розглянуто сучасні наукові пошуки в українському дискурсі з приводу трансформації суспільної думки щодо співвідношення культури й економіки в працях В.Панченко та М.Скиби, а також - мистецтва, масової культури та ринку в працях Г.Меднікової, С.Русакова та Р.Шульги.

Аналіз ступеню наукової розробки теми обґрунтування економічного статусу культурного виробництва в теоретичних концепціях сучасної економіки культури в якості міждисциплінарного проекту свідчить про те, що в українському науковому дискурсі ця тема є мало досліджуваною, хоча з огляду на трансформації суспільного розвитку в розвинутих країнах – демократіях та євроінтеграційний курс України є нагальна потреба в таких дослідженнях. Українське суспільство потребує переосмислення розуміння культури відповідно до західноєвропейської наукової традиції, фахової роботи над тлумаченням та уточненням понять, які утворюють новітній дискурс економіки культури, дослідження функціонування соціокультурних інституцій в умовах інформаційного суспільства й вивчення міжнародного досвіду. З огляду на вищезначене це дослідження спрямоване на розробку типології теоретичних концепцій сучасної економіки культури відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. щодо розуміння культури з метою впровадження в український філософсько-культурологічний дискурс новітнього означення сфери культури як економічної реальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі етики, естетики та культурології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах науково-дослідної теми філософського факультету НДР № 16 БФ041-01 «Модернізація філософської та політологічної освіти і науки України на основі міжнародних освітньо-наукових стандартів».

Метою дисертаційної роботи є дослідження сучасної економіки культури як напряму міждисциплінарних досліджень економічного статусу сфери культурного виробництва та здійснення типології теоретичних концепцій сучасної економіки культури, їх філософсько-культурологічний аналіз. Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- визначити теоретико-методологічні засади дослідження економіки культури та здійснити типологію теоретичних концепцій сучасної економіки культури;
- концептуалізувати новітній дискурс економіки культури в структурі суміжних понять, що його утворюють, відповідно до сучасної західноєвропейської

наукової традиції вивчення сфери культури в якості галузі виробництва та інструменту сприяння економічному, соціальному та культурному розвитку суспільства;

- дослідити особливості культурного виробництва крізь призму історії становлення та розвитку інституалізованих форм сучасної культури: університетів, інституцій збереження культурної спадщини та медіа індустрій в динаміці їх перетворення у культурні індустрії в добу Модерну;

- визначити принципи та засади сучасної європейської гуманітарної політики в сфері культури як політики культурних та креативних індустрій у Великобританії та Європейському Союзі;

- проаналізувати сучасні нормативно-правові документи щодо стратегічного планування державного розвитку в Україні з метою з'ясування ступеню готовності української держави до реалізації проекту креативної економіки.

Об'єкт дослідження – культурне виробництво як галузь сучасної економіки.

Предмет дослідження – теоретичні концепції сучасної економіки культури як обґрунтування економічного статусу культурного виробництва та моделі культурних і креативних індустрій.

Наукова новизна дослідження полягає в розробці типології теоретичних концепцій сучасної економіки культури, які обґрунтовують економічний статус сфери культурного виробництва, з метою впровадження в український філософсько-культурологічний дискурс новітнього розуміння функціонування сфери культури як економічної реальності відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Теоретико-методологічними засадами філософсько-культурологічного дослідження щодо обґрунтування економічного статусу культурного виробництва в теоретичних концепціях сучасної економіки культури стали наукові методи аналізу і синтезу, історичний та компаративний. Було опрацьовано, по-перше, витоки західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. щодо розуміння культури як галузі виробництва та інструменту сприяння економічному, соціальному і культурному розвитку суспільства в науково-теоретичному доробку представників Бірмінгемської школи культурних досліджень, а саме: Р.Вільямса і Н.Гарнема, які вивчають взаємодію культурних і владних інституцій в процесі демократизації та індустріалізації в суспільстві в межах країн з капіталістичним способом господарювання. Крім цього, залучено науковий доробок сучасного фахівця в галузі економіки культури П.Л.Сакко щодо функціонування сфери культурного виробництва як економічної реальності у вигляді етапів становлення і трансформації, використання логіки дослідження П.Л.Сакко з метою пояснення процесу індустріалізації в сфері культури. По-друге, з'ясування суті культурфілософських теоретичних концепцій економіки культури як підходу для дослідження сучасних процесів функціонування суспільства як глобальної культурної індустрії в означенні С.Леша та С.Ларі потребувало опрацювання філософських напрацювань представників Франкфуртської школи Т.Адорно, В.Беньяміна та М.Хоркхаймера, а також теоретичних розробок Ж.Бодріяра стосовно «цінності знаку». По-третє, специфіка виробництва в сфері

культури та побудова моделей культурних індустрій ґрунтувалася на фахових дослідженнях в галузі економіки культури Д.Тросбі, Б.Фрея, М.Хаттера та Д.Хезмондалша.

Східноєвропейська наукова традиція потребувала звернення до філософських поглядів Г.-В.-Ф.Гегеля та К.Маркса з приводу діалектики матеріального та духовного виробництва в контексті суспільного розвитку, що складають основу східноєвропейської наукової традиції розуміння культури в українсько-російському культурологічному дискурсі радянського періоду. Було опрацьовано діяльнісний підхід до розуміння культури як похідної від людської діяльності та досліджень щодо духовного виробництва в працях українських та російських науковців другої половини ХХ ст.: Л.Губерського, В.Табачковського, В.Шинкарука та М.Кагана, Л.Когана, Е.Маркаряна, В.Толстих, Н.Чавчавадзе.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в розробці типології теоретичних концепцій сучасної економіки культури, які обґрунтовують економічний статус культурного виробництва, з метою впровадження в український філософсько-культурологічний дискурс новітнього розуміння функціонування сфери культури як економічної реальності відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. Зокрема було:

Вперше:

- здійснено типологію теоретичних концепцій сучасної економіки культури, яку розглянуто в якості міждисциплінарного наукового проекту, що обґрунтовує економічний статус сфери культурного виробництва відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. щодо розуміння культури; визначено теоретико-методологічне підґрунтя формування цієї традиції в науковому дискурсі та міжнародних і європейських урядово-інституційних практиках в сфері культури, які об'єктивують культурне виробництво як економічну реальність в формі культурних індустрій;

- проаналізовано економічний статус культури в її прагматичному та інструментальному означенні, яке прослідковується в історії становлення таких її інституалізованих форм: університети, інституції збереження культурної спадщини та медіа індустрії, що в добу Модерну в умовах інтенсифікації процесів індустріалізації та коммодифікації в сфері культури поступово починають функціонувати в якості культурних індустрій;

- обґрунтовано, що використання поняття «культурних і креативних індустрій» є доцільним в українській філософсько-культурологічній думці для глибшого розуміння сучасних культурних процесів як в теоретичній, так і практичній площині управління і здійснення культурної політики в Україні;

Уточнено:

- поняття «культурна цінність», «культурні та креативні індустрії», «культурний капітал», «індустріалізація в сфері культури», які утворюють сучасний дискурс економіки культури в якості міждисциплінарного наукового проекту;

- розуміння того, що культурні продукти є ресурсами функціонування сучасного інформаційного суспільства, оскільки містять культурну цінність, яка

детермінує економічну вартість, і створюють окрім індивідуальних і колективних благ – спільне благо, а також акумулюють культурні та економічні цінності шляхом забезпечення громадянам повноцінної участі та доступу до споживання культурних продуктів.

Набули подальшого розвитку:

- дослідження щодо ступеню готовності української держави до реалізації проекту креативної економіки, визначення супутніх проблем та перспектив на цьому шляху в питанні стратегічного планування державного розвитку в Україні.

Теоретичне і практичне значення роботи. Матеріали дисертаційного дослідження сприятимуть науковим розвідкам щодо функціонування сфери культурного виробництва як економічної реальності у вітчизняній філософсько-культурологічній думці з метою переосмислення розуміння культури в українському суспільстві відповідно до західноєвропейської наукової традиції та в умовах обрання Україною євроінтеграційного вектору розвитку. В практичній площині проведені наукові пошуки можуть бути використані в соціокультурному проектуванні та в правовому полі як матеріали наукової експертизи понять, що використовуються законотворцем стосовно регулювання в сфері культури та здійснення культурної політики.

Отримані результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень з економіки культури, в тому числі її нових напрямках та в галузі підготовки кадрів для спеціальності 034 Культурологія в таких навчальних курсах як: «Менеджмент соціокультурної діяльності», «Маркетинг в сфері культури», «Економіка культури», «Теоретична та прикладна культурологія».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною роботою. Висновки та положення наукової новизни отримані автором самостійно. Усі публікації є одноосібними.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри етики, естетики та культурології КНУ імені Тараса Шевченка та апробовані в рамках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, круглих столах у вигляді доповідей: 1) Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Дні науки філософського факультету – 2014» (15-16 квітня 2014 р.); 2) Круглий стіл філософського факультету (в рамках Шевченківського літературного конгресу) «Постать Тараса Шевченка та українська філософська культура» (11 березня 2014 р.); 3) III Міжнародна науково-практична інтернет – конференція «Актуальні проблеми гуманітарних наук у дослідженнях молодих науковців» (16 листопада 2014 р.); 4) Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Дні науки філософського факультету – 2015» (21-22 квітня 2015 р.); 5) Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція. Історія, сьогодення, перспективи» (15-16 квітня 2015); 6) IV Міжнародна науково-практична інтернет – конференція «Актуальні проблеми гуманітарних наук у дослідженнях молодих науковців» (25-27 листопада 2015 р.); 7) II Міжнародна наукова конференція «Інноваційні технології в галузі культури» (11 травня 2016 р.); 8)

Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Дні науки філософського факультету – 2016» (20-21 квітня 2016 р.); 9) Міжнародна культурологічна конференція «Управління культурними проектами і креативна індустрія» (20 жовтня 2016 р.); 10) Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Дні науки філософського факультету – 2017» (25-26 квітня 2017 р.); 11) Всеукраїнська науково-практична конференція «Національні культури в глобалізованому світі» (6-7 квітня 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 7 наукових праць: 6 наукових статей було опубліковано у фахових українських виданнях, 4 з них входять до міжнародних науково-метричних баз даних, та 11 тез опублікованих матеріалів конференцій.

Структура дисертаційного дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, 6 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (239 найменувань). Загальний обсяг роботи – 230 сторінок, основна частина 198 – сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність обраної теми дослідження, визначено мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, теоретико-методологічне підґрунтя дисертаційної роботи, сформульовано положення наукової новизни, розкрито їх теоретичне та практичне значення, вказано інформацію щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу роботи.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження економіки культури»** розкрито основні теоретико-методологічні засади щодо обґрунтування економічного статусу культурного виробництва, виокремлено теоретичні концепції сучасної економіки культури та з'ясовано зміст стрижневих понять, що утворюють архітектуру міждисциплінарного дискурсу економіки культури. Розділ складається з двох підрозділів.

У **підрозділі 1.1. «Типологія сучасних концепцій економіки культури»** висвітлено основні теоретико-методологічні підходи щодо обґрунтування функціонування сфери культурного виробництва як економічної реальності в формі культурних індустрій відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. Розроблено типологію теоретичних концепцій сучасної економіки культури, які обґрунтовують економічний статус сфери культури.

Сучасна сфера культури в найрозвинутіших країнах – демократіях світу: США, Великобританії, Канаді, країнах Європейського Союзу, Японії, - представлена численними індустріями (виробництвами), що здійснюють культурну діяльність, суть якої полягає у виробництві продукту, що не міститиме у собі суто утилітарної мети його споживання. Проте, в той же час таке культурне виробництво є економічно ефективним з огляду на комерційний прибуток, який вони отримують. Більше того, в другій половині ХХ ст. прибутковість діяльності цих виробництв стає приводом до появи галузі економіки культури в структурі національних економік. Усвідомлення потенціалу сфери культурного виробництва в країнах Західної

Європи об'єктивується в конкретних урядово-інституційних практиках: країни ЄС і Великобританія поступово переорієнтовують вектор економічного розвитку з індустріального на культурний і науково-інноваційний. Культурні ресурси стають ефективним інструментом економічного, соціального та культурного зростання в країнах.

В 60-х рр. ХХ ст. формується західноєвропейський науковий напрям дослідження сфери культурного виробництва та споживання, який вивчає взаємодію культурних і владних інституцій в процесі демократизації суспільства (Р.Вільямс, С.Холл, Н.Гарнем, П.Л.Сакко), функціонування сфери культури як економічної реальності в формі культурних індустрій, що утворюють культурний капітал (П.Бурдьє, А.Кламер, Б.Мьєж, Д.Тросбі, Б.Фрей та інші), а також функціонування сучасного суспільства в якості глобальної культурної індустрії, де продукти виробництва перестають бути стандартизованими і серійними, маючи утилітарну та обмінну цінність, але містять цінність знаку завдяки створенню бренду (С.Леш, С.Ларі, Д.Уррі). Отже, зазначені науковці під «економікою культури» розуміють, по перше, наукову дисципліну, що вивчає і аналізує економічні відносини з приводу виробництва, розповсюдження та споживання культурних товарів та послуг (economics of culture); по-друге, філософсько-культурологічний підхід для дослідження сучасних процесів функціонування суспільства в категоріях «виробництва» і «споживання» з метою вивчення та аналізу превалювання частки культурного виробництва в структурі суспільного в умовах демократизації і провадження капіталістичного способу виробництва (economy of culture). Крім того, поняття «культурна економіка» вживають з метою дослідження впливу соціокультурних факторів на функціонування економіки відповідно до більш ранньої наукової традиції такого дослідження, яку започатковують такі вчені як: М.Вебер, Т.Веблен, Ф.Ліст, В.Рошер, А.Сміт, Г.Шмоллер, та продовжують їх сучасники: П.Гайя, Р.Інглехарт, А.Кламер, М.Прайк, Г.Хофстеде, Ш.Шварц, П.Гайя та М.Прайка.

Отже, відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. теоретичні концепції сучасної економіки культури, які обґрунтовують економічний статус сфери культурного виробництва, формують наступну типологію: 1) культурфілософські: Т.Адорно, Ж.Бодрійяр, П.Бурдьє, М.Хоркхаймер, С.Леш, С.Ларі, Д.Уррі; 2) культурно-індустріальні: Р.Вільямс, Б.Мьєж, Н.Гарнем, П.Л.Сакко; 3) економіко-управлінські: В.Баумоль, В.Боуен, М.Блауг, В.Гінзбург, А.Кламер, Б.Мьєж, А.Скот, Д.Тросбі, Б.Фрей, Д.Хезмондалш.

У підрозділі 1.2. «Економіка культури» в структурі суміжних понять (культурні індустрії, індустріалізація в сфері культури, культурна цінність, культурний капітал)» уточнено зміст понять, які утворюють новітній міждисциплінарний дискурс економіки культури. З цією метою опрацьовано науковий доробок сучасних західноєвропейських та східноєвропейських вчених, а також нормативно-правові документи Європейського Союзу, Великобританії, ЮНЕСКО та України.

Концептуалізацію новітнього дискурсу економіки культури відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. та міжнародних урядово-інституційних практик проведено шляхом тлумачення та уточнення таких понять як: «культурна цінність» (Г.Ріккерт, М.Каган, Н.Чавчавадзе, І.Маслікова, А.Кламер, Д.Тросбі, а також правові засади інтерпретації культурних цінностей в міжнародному та українському законодавстві); «культурні та креативні індустрії» (Конвенції ЮНЕСКО, Резолюції Європейського Парламенту, досвід міжнародних культурних програм, урядово-інституційна практика реалізації креативної економіки в якості проекту у Великобританії, а також науково-теоретичне підґрунтя в розробках Д.Тросбі та Д.Хезмондалша); «культурний капітал» (П.Бурдьє та Д.Тросбі), «індустріалізація в сфері культури» (Р.Вільямс, Ж.Лакруа, Г.Трамбле, Д.Хезмондалш).

Зроблено висновок, що поняття «креативні індустрії» є ширшим за поняття «культурні індустрії». Кінцевий продукт виробництва креативних індустрій містить утилітарну цінність, а, отже, функціональну мету споживання. Ці індустрії покликані, насамперед, здійснювати комерційну діяльність. Тоді як продукт культурних індустрій міститиме культурну цінність, є формою культурного вираження. Метою виробництва культурних індустрій є здійснення, насамперед, культурної діяльності, проте це не виключає отримання комерційного прибутку такими виробництвами.

У висновку підкреслено, що розглянуті поняття з'являються на перетині міждисциплінарних досліджень в різних галузях знань та урядово-інституціональних практиках, проте уточнення їх змісту є нагальною потребою в науковому та практичному дискурсах з огляду на те, що ці поняття є стрижневими по відношенню до одного з провідних трендів реалізації культурного виробництва в якості проекту «креативної економіки». В цілому, сфера культурного виробництва, функціонуючи як економічна реальність, перетворюється на рушійну силу сталого суспільного розвитку.

У другому розділі «Культурні індустрії Модерну в контексті становлення економіки культури» з метою обґрунтування функціонування сфери культури як економічної реальності досліджуються особливості культурного виробництва інституалізованих форм сучасної культури: університетів, інституцій збереження культурної спадщини та медіа індустрій в динаміці їх перетворення у культурні індустрії в добу Модерну.

У підрозділі 2.1. «Університети як індустрії накопичення та трансляції знань» досліджуються етапи становлення та розвитку університетів на теренах країн Західної Європи від ХІІ ст. і до сьогодні з метою з'ясування специфіки культурного виробництва цих інституцій як одних з найперших і найстаріших інституалізованих форм культури. Обґрунтовано включення університетів в модель культурних індустрій.

Поява та розвиток університетів вивчається шляхом з'ясування умов, які визначають університет саме в якості культурної і освітньої інституції: поява корпоративної культури, фінансові ресурси, формування соціокультурної місії в

суспільстві (А.Генуа, Д.Бен-Девід, Д.Бок, О.Павлова, О.Педерсон, Б.Рідігінс та В.Мацкевич, С.Курбатова О.Лисанюк, С.Сокулер, П.Уваров). Вивчено історико-культурну динаміку трансформації університетів у культурні індустрії в добу Модерну та визначено, що на етапі партнерства з національною державою виробництво знань стає більш масовим, що сприяє зростанню рівня освіченості та грамотності населення. В умовах фінансової залежності від держави західноєвропейські і східноєвропейські університети доби Модерну, отримуючи можливість продукувати знання і технології передачі знань в якості методики викладання, організації учбового процесу в індустріальних масштабах, створюють суспільні та спільне благо, що об'єктивується у вигляді культурного капіталу, який П.Бурдьє означив як інституалізований. Індустріальне виробництво університетом освітніх послуг в часово-просторовому відношенні створює стійкий запас і забезпечує постійне відтворення знань як культурних активів, що формують «освічену особистість». Накопичення знань в суспільстві стає запорукою підвищення рівня освіченості громадян, формування стійких культурних компетенцій в якості академічних кваліфікацій, сприяє зростанню рівня конкуренції на ринку праці в країнах – демократіях.

Сучасні університети існують в умовах посилення процесу автономізації та політики «невтручання» держави. Місія як стратегія культурного виробництва цих інституцій зазнає змін, що впливає на сутність його функціонування: університети здійснюють комерційну діяльність, пропонуючи знання та наукові інновації в якості товару за співпраці з різними виробництвами. Культурна діяльність здійснюється в рамках гуманітарних факультетів. Підкреслено, що сучасні університети отримують змогу бути структурною одиницею креативно-культурного кластеру, стимулюючи економічний і культурний розвиток регіону, посилюючи соціальну єдність громадян.

У підрозділі 2.2. «Індустріальні ресурси культурної спадщини як культурного капіталу» прослідковано історію формування інституцій збереження культурної спадщини на прикладі Великобританії та США, з'ясовано соціокультурні причини становлення практики збереження культурного надбання.

З метою визначення специфіки культурного виробництва інституцій збереження культурної спадщини досліджено витоки, що формують цю практику в інституційній формі на локальному рівні в рамках національних держав (Великобританія та США) та міжнародному рівні в форматі появи світових організацій в ХХ ст. (від перших міжнародних товариств архітекторів до появи ЮНЕСКО). Було проаналізовано історико-культурні наукові праці сучасних західних фахівців в галузі збереження культурної спадщини та містобудування Д.Бартел, К.Міле та М.Холерана з приводу дослідження витоків формування культурно-охоронних рухів у Великобританії та США. В ході дослідження встановлено, що становлення практики збереження в інституційній формі відбувається в ХІХ ст. в рамках національних держав та є проявом горизонтальних громадських ініціатив, тоді як в світовому масштабі поняття «культурна спадщина» закріплюється міжнародними нормативними документами в 70-х рр. ХХ ст.

З'ясовано, що з набуттям культурно-охоронними рухами інституційної форми в добу Модерну, засадничим принципом збереження старовинного об'єкту, як потенційного носія культурної пам'яті, є охорона його самоцінності внаслідок усвідомлення його культурної цінності громадою та державою. Прослідковано в історичній динаміці процес трансформації речі в об'єкт, що може містити культурну цінність (А.Ассман, І.Копитофф, Л.Клейн, П.Нора, Р.Річардсон). Вивчено сучасну процедуру визнання об'єкта – номінанта в якості світового культурного надбання в діяльності спеціального комітету ООН Міжурядового Комітету з охорони культурної та природної спадщини, а також досліджено методологію визначення культурної та економічної цінності такого об'єкта в теоретичних розробках вчених А.Кламера та Д.Тросбі. Розглянуто формування та набуття річчю її ціннісного значення в суспільстві як самостійного джерела інформації щодо культури (від приватної колекції до колективної практики збереження).

Підкреслено, що матеріальні та нематеріальні об'єкти культурної спадщини в добу Модерну являють собою індустріальні ресурси культурного капіталу, формуючи в часово-просторовому відношенні стійкий запас культурних активів, що в сучасних умовах слугують основою функціонування туристичної індустрії. Індустрія туризму формується на основі інституційного оформлення практики збереження культурної спадщини (XIX ст.). Більш ранній приклад організації подорожей з культурно-освітньою метою у Великобританії XVII – XVIII ст. є явищем елітарним, а не масовим.

З'ясовано, що поняття «культурної спадщини» за своєю природою є соціально сконструйованим відповідно до процесу визнання культурної цінності потенційного об'єкту, який організовується на рівні регіональних, національних та міжнародних інституцій. Об'єкт культурного надбання як туристичний ресурс являється активом регіонального відновлення економіки та може розглядатися частиною культурного кластеру, задовольняючи дозвілєві потреби громадян.

У підрозділі 2.3. «Медіа індустрія як технологія комунікації в глобальному світі» досліджено становлення перших медіа інституцій, що провадять випуск друкованої періодики на прикладі Великобританії. Визначено особливості виробництва медіа інституцій в системі культурних індустрій.

Прослідковано появу перших медіа у вигляді інституцій періодичної преси (газет та журналів) на території Великобританії, їх роль щодо процесу формування ліберального публічного простору та інституту критики в суспільстві (Ю.Габермас та Д.Томпсон). Підкреслено, що продукт виробництва медіа у вигляді символічних форм (інформаційного продукту) набуває своєї цінності завдяки появі публічного простору, і навпаки: перший медіа продукт – повідомлення в газеті знаходить споживача завдяки появі читачів, що можуть інтерпретувати прочитане.

Встановлено, що медіа, будучи за своєю суттю посередником в поширенні інформаційного продукту за допомогою технічних засобів і технологій розповсюдження інформації, формують модель комунікації «медійна публічність» згідно класифікації Д.Томпсона. Публічний простір, який формують медіа, характеризується творенням саме такого виду комунікації, однією з ознак якого є

відсутність безпосереднього діалогу між учасниками події та тими, хто отримує повідомлення про неї. Проведено порівняння діалогічної та медійної моделі комунікації на прикладі процедури ведення університетського диспуту та визначено сутнісні відмінності інтерпретації публічного простору в працях Ю.Габермаса та Д.Томпсона.

Методологічною основою з'ясування особливостей виробництва в сфері медіа стали праці Г.Інніса та М.Маклюена (видозміна медіа як посередника в розповсюдженні інформаційного повідомлення трансформує сприйняття його публікою), Н.Лумана (механізоване виробництво інформаційного продукту є умовою виокремлення замкнутої системи медіа комунікацій), Ю.Габермаса (перші медіа як умова формування публічного простору), Д.Томпсона (моделі комунікації), О.Лисанюк (дослідження ведення університетського диспуту), Д.Кіна (сучасні медіа), С.Хьярварда (становлення та розвиток медіа інституцій).

У висновках до другого розділу визначено, що функціонування сфери культурного виробництва як економічної реальності в умовах інформаційного суспільства ХХІ ст. є наслідком процесу індустріалізації в сфері культури, який набирає обертів в добу Модерну. Вивчивши та проаналізувавши культурну діяльність інституцій збереження культурної спадщини, університетів та медіа від початку їх становлення і до сучасності, було уточнено та доповнено розуміння поняття «індустріалізація в сфері культури» як процесу трансформації інституалізованих форм культури в культурні індустрії, що можуть здійснювати ефективну економічну діяльність та створювати в сукупності галузь економіки. Отже, процес індустріалізації в сфері культури включає такі складові: 1) масштабне накопичення та трансляцію знань як інформації і технологій в якості культурних активів, що акумулюють і розповсюджують університети; 2) творення публічного простору завдяки культурному виробництву перших медіа, що формують особливий тип комунікації «медійна публічність»; 3) акумуляція культурних цінностей в часово-просторовому відношенні інституціями культурної спадщини як індустріальних ресурсів, формування стійкого запасу культурних цінностей, що утворюють культурний капітал матеріальних і нематеріальних надбань людства як основу функціонування інших індустрій, зокрема туризму. Специфіка культурного виробництва сучасних інституалізованих форм культури в якості культурних індустрій є творення суспільних і спільного блага поряд з суто економічними.

У третьому розділі «**Принципи та засади сучасної європейської гуманітарної політики в сфері культури**» досліджуються новітні політичні курси суспільного розвитку Європейського Союзу та Великобританії, які вбачають фактором сталого розвитку динамічне зростання виробництва в науково-інноваційному секторі та сфері культури. Вивчаються можливості здійснення «креативної економіки» в Україні як одного з можливих проектів реалізації культурного виробництва, що втілюється у Великобританії.

У підрозділі 3.1. «**Політика культурних і креативних індустрій в Європейському Союзі**» виокремлено та прослідковано історико-правові етапи започаткування культурної політики на теренах ЄС та її сучасна трансформація в

політику креативних та культурних індустрій в умовах втілення положень щодо економіки знань та інновацій відповідно до Європейської Стратегії розвитку до 2020р. (European Strategy 2020).

Визначено, що на першому етапі (з 1957 по 1973 рр.) формування та становлення Європейської Економічної Спільноти (ЄЕС) мова йде про економічну регіональну політику ЄЕС, яка була спрямована на поступове усунення проблеми нерівномірного розвитку регіонів. З'ясовано, що економічні цілі регіональної політики стали підґрунтям для формування політики єдності (cohesion policy) в рамках ЄЕС, реалізація якої передбачала фінансові інвестиції в розвиток регіонів та побудову мережі транспортних комунікацій. Про культурну політику не йшлося.

Другий етап (з 1973 по 1992 рр.) функціонування ЄЕС передбачав ствердження політичного об'єднання в якості єдиного соціокультурного простору. В якості інструменту використовують культуру, її консолідуючу функцію в суспільстві. В 1973р. країни ЄЕС проголошують Декларацію європейської ідентичності (Declaration on the European identity). На урядовому рівні країн та Європейського Парламенту починає вестися робота щодо досягнення більш глибокої культурної взаємодії шляхом промоції європейської культурної ідентичності та формування образу – іміджу європейського політичного об'єднання як єдиного соціокультурного простору. Обґрунтовано, що в означений період відбувається створення політико-правового підґрунтя для здійснення регіональної та культурної політики на теренах ЄЕС саме в якості політичного об'єднання.

Третій етап (з 1992 р. і до сьогодні) передбачає становлення європейської культурної політики в її транснаціональному означенні, що пов'язано з підписанням Маастрихтського договору (1992) країнами-учасницями та перетворення ЄЕС в Європейський Союз (ЄС) в якості політичного об'єднання. Правову основу здійснення такої політики на теренах ЄС визначено ст.128 цього Договору, який стверджує основоположні принципи та завдання культурної політики ЄС як транснаціонального об'єднання, а саме: принцип поваги до національних культурних особливостей та відкритості для інших культур; висвітлення спільного історичного минулого стосовно культури й історії європейських громадян, збереження та охорона культурної спадщини європейського значення; сприяння налагодженню міжкультурного діалогу та культурній співпраці шляхом проведення спільних культурних заходів; підтримка та розвиток творчої праці. Згідно останнього Лісабонського Договору від 2007р. ЄС здійснює також підтримку дій урядів країн – учасниць, зокрема, і в питанні культури, визначаючи таке положення в якості принципу провадження політики ЄС. З'ясовано, що до 2007р. культуру в європейській політиці на законодавчому рівні ще не розглядають в якості чинника економічного зростання.

В межах дослідження проаналізовано основні положення програм ЄС щодо сприяння розвитку культури: Kaleidoskope, Ariane, Raphael, Culture 2000, «Креативна Європа» або Creative Europe (2014-2020), які стверджують прагматичний та інструментальний підходи до розуміння культури.

Обґрунтовано, що в означений період відбувається трансформація засад європейської культурної політики: поєднання символічного та економічного потенціалу культури, яка розглядається як сукупність індустрій, що згідно основних положень Європейської Стратегії розвитку 2020 стосовно розбудови економіки знань та інновацій є ресурсом сталого суспільного розвитку. Ці засади визначають політику культурних та креативних індустрій як ресурс регіонального розвитку ЄС пріоритетною на майбутнє.

У підрозділі 3.2. «Креативна економіка» як сучасний проект реалізації культурного виробництва (досвід Великобританії та перспективи проекту в Україні)» досліджується модель політики креативних індустрій у Великобританії, її нормативно-правова база та понятійний апарат, політичні передумови до становлення. З'ясовуються можливості втілення такої політики в Україні в якості проекту «креативна економіка» щодо реалізації культурного виробництва.

Встановлено, що сучасна гуманітарна політика Великобританії являє собою синтез економічних, культурних та соціальних пріоритетів з метою сталого суспільного розвитку. Проаналізовано правове підґрунтя «креативної економіки» в якості проекту реалізації культурного виробництва відповідно до таких документів: 1) «Create the future: a strategy for cultural policy, arts and the creative economy» (1997) або Маніфест впровадження креативної економіки уряду Т.Блера; 2) «Creative industries mapping document» (1998 та 2001 pp.), що визначає перелік креативних індустрій; 3) «Culture and creativity. The next ten years» (2001) є обґрунтуванням політики креативних індустрій Т.Блера, основоположним принципом якої є поєднання креативності, культури та бізнесу.

Підкреслено, що соціокультурним підґрунтям втілення проекту «креативної економіки» у Великобританії є перегляд концепції освіти, в якій методики навчання спрямовані на розвиток та підтримку креативних (творчих) здібностей дітей та молоді. Визначено, що концептуальні засади політики креативних індустрій Великобританії передбачають інвестиції в людський або культурний капітал (П.Бурдье), що має ряд наступних переваг: 1) економічні - відсутність територіальної залежності від сировинних ресурсів, що утворюють промислову базу виробництва; розвиток економік регіонів за допомогою формування культурних та креативних кластерів; залучення інвестиційного капіталу; 2) соціально-культурні: формування образу – іміджу регіонів та міст; вільний та широкий доступ громадян до Інтернет-контенту та культурно-мистецьких інституцій; розвиток мережі комунікації між муніципалітетами, Урядом та місцевими креативними кластерами та організаціями, які їх утворюють; покращення соціального клімату шляхом самореалізації громадян через надання їм можливості використовувати у щоденній праці власні творчі здібності; формування особистості, що усвідомлює свою приналежність до громади в культурному, соціальному та правовому аспектах; 3) етико-правові: культивування свідомого ставлення громадян до продуктів інтелектуального та авторського права; забезпечення правового захисту для авторів символічної креативності; 4) естетико-екологічні: збереження та відновлення природних ландшафтів та пейзажів як необхідної складової міського ландшафту.

З метою визначення можливостей здійснення політики креативних індустрій в Україні та втілення «креативної економіки» в якості проекту реалізації культурного виробництва досліджено та проаналізовано діяльність і ініціативи основних культурних агентів змін в сфері культури в Україні, а саме: Міністерства культури, Британської Ради та Гете-Інституту, а також низки громадських культурних ініціатив. Встановлено, що найголовнішим недоліком є слабка координація дій означених агентів змін з метою лобіювання розвитку креативної економіки в Україні на рівні уряду та парламенту та зміни радянського мислення по відношенню до культури як дотаційної сфери в структурі суспільного виробництва. З'ясовано, що на урядовому рівні в Україні в порівнянні з європейськими та британськими колегами відсутній систематичний підхід у питанні стратегічного планування розвитку держави та суспільства в цілому, про що свідчить проведений аналіз змісту Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Концепції розвитку освіти 2015-2025 та Довгострокової стратегії розвитку української культури. Визначено, що завдання переосмислення сфери культурного виробництва в Україні потребує злагодженої роботи науковців в сфері теоретичної та прикладної культурології з метою розробки методології та методів дослідження і визначення пріоритетних для України культурних та креативних індустрій, а також тісної взаємодії науковців-експертів з урядовими інституціями, що здійснюють економічну, освітню та культурну політику.

У висновках підкреслено значення для українського суспільства виходу за межі політики пріоритету підтримки промислових підприємств та поступовому впровадженню політики креативних та культурних індустрій, адже виробництво інноваційних та культурних продуктів, як показує приклад Великобританії та країн ЄС, здатне сприяти сталому економічному зростанню за рахунок участі у світовому ринку ідей, соціальній та культурній єдності громадян.

У **Висновках** представлено основні результати дисертаційного дослідження.

Проаналізувавши західноєвропейську наукову традицію ХХ ст. щодо розуміння функціонування сфери культури як економічної реальності, здійснено типологію теоретичних концепцій сучасної економіки культури відповідно до міждисциплінарних напрацювань в галузі гуманітарних та соціальних наук задля визначення теоретико-методологічного підґрунтя становлення цієї традиції в науковому дискурсі: 1) культурфілософські (Т.Адорно, Ж.Бодріяр, П.Бурдьє, М.Хоркхаймер, С.Леш, С.Ларі, Д.Уррі); 2) культурно-індустріальні (Р.Вільямс, Н.Гарнем, Б.Мьєж, П.Л.Сакко); 3) економіко-управлінські (В.Баумоль, В.Боуен, М.Блауг, В.Гінзбург, А.Кламер, А.Скот, Д.Тросбі, Б.Фрей, Д.Хезмондалш). З метою обґрунтування економічного статусу сучасної сфери культури в формі культурних індустрій та з'ясування суті процесу індустріалізації в цій сфері було проаналізовано культурну діяльність таких інституалізованих форм культури як: університети, інституції збереження культурної спадщини та медіа. Встановлено, що економічні відносини в сфері культури постають в добу Модерну в результаті накопичення знань як інформації і технологій в якості культурних активів, акумуляції

індустріальних ресурсів культурної спадщини як культурного капіталу і творення публічного простору завдяки формуванню медіа так званої «медійної публічності».

В ході дослідження була обґрунтована необхідність та доцільність використання поняття «культурних і креативних індустрій» в українському науково-теоретичному дискурсі, зокрема у філософсько-культурологічній думці з метою виокремлення підходу щодо глибшого розуміння сучасних процесів в суспільстві, а також урядово-інституційних практиках в часи обрання Україною євроінтеграційного курсу розвитку.

Здійснення типології теоретичних концепцій сучасної економіки культури потребувало уточнення понятійного апарату міждисциплінарного дискурсу економіки культури: «індустріалізація в сфері культури», «культурні та креативні індустрії», «культурна цінність», а також з'ясування логіки побудови моделей культурних індустрій. В результаті з огляду на філософсько-культурологічний контекст дослідження було запропоновано модель культурних індустрій, яка включає університети, чиє культурне виробництво в добу Модерну за політики підтримки національної держави стає більш масовим, що означає поступову акумуляцію знань як інформації і технологій, їх постійне відтворення та формування стійкого запасу у вигляді грамотності та рівня освіченості пересічних громадян в якості культурних компетенцій.

Уточнено, що культурні продукти виробництва сучасної сфери культури є активами, що забезпечують функціонування інформаційного суспільства XXI ст.: детермінують економічну вартість тією культурною цінністю, яку містять у собі. Відповідно до культурфілософських теоретичних концепцій сучасної економіки культури така цінність є «цінністю знаку», що нівелює утилітарну та обмінну цінності, які містить у собі продукт виробництва, проте створює додану вартість.

Сучасне розуміння культури як галузі виробництва та інструменту сприяння економічному, соціальному та культурному розвитку суспільства, що відображає суть західноєвропейської наукової традиції XX ст., прослідковано в конкретних урядово-інституційних практиках Європейського Союзу як політичного об'єднання та Великобританії. З'ясовано, що сучасна політика культурних та креативних індустрій в ЄС є продовженням і складовою регіональної і культурної політик з метою ефективного зростання економіки регіонів, соціальної єдності та забезпечення права культурного доступу і участі громадян. Вивчено досвід стратегічного планування Великобританії на рівні Уряду від 90-х рр. XX ст. щодо втілення «креативної економіки» як проекту реалізації культурного виробництва задля здійснення порівняльного аналізу ступеню готовності України здійснювати такий проект. В питанні стратегічного державного управління в Україні в цьому напрямку визначено такі супутні проблеми як: по-перше, відсутність системного підходу в нормативно-правовій сфері; по-друге, слабкий канал комунікації горизонтальних (державні культурні установи та приватні організації, що є потенційними агентами культурних змін) та вертикальних (Уряд, Міністерство культури) структур в сфері культури, що забезпечило б ефективну взаємодію; по-третє, необхідність налагодження всебічної співпраці з експертами науковцями

щодо проведення теоретичної роботи з приводу розробки моделі культурних і креативних індустрій в контексті українських реалій, ведення культурної статистики.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Культурний туризм в контексті концепції культурного капіталу // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. К., 2011. № 55 (12). С.390-396.
2. Економіка культури в філософсько-культурологічному вимірі // Практична філософія. К., 2016. №4. С.46-51.

Публікації у фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Економіка культури в епоху Постмодерну: передумови становлення // Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Гуманітарні студії». К, 2014. № 23. С.168-177.
2. Производство и распространение политических текстов как форма «экономики культуры» // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - К., 2015. № 101 (10). С.323-327.
3. До проблеми дефініції понять економіки культури: культурна цінність // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Філософія. Політологія. К., 2016. №1 (120). С.35-39.
4. До проблеми класифікації концепцій економіки культури // Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Гуманітарні студії». К, 2017. № 29. С.116-123.

Стаття, яку включено до міжнародної наукометричної бази

1. Экономика культуры как предметная область исследования практической культурологии // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. К., 2015. № 95 (4). С.209-213.

Тези за матеріалами конференції:

1. Пархоменко І.І. Політично – правові аспекти культурного будівництва в сучасній Україні // Постать Тараса Шевченка та українська філософська культура: Матеріали круглого столу філософського факультету (в рамках Шевченківського літературного конгресу) (11 березня 2014 р.). К., 2014. С.31-33.
2. Пархоменко І.І. Економіка культури в ситуації Постмодерну // Дні науки філософського факультету – 2014: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (15-16 квітня 2014 р.), Ч.6. К., 2014. С.116-118.
3. Пархоменко І.І. До проблеми дефініції понять економіки культури // Актуальні проблеми гуманітарних наук у дослідженнях молодих науковців: III Міжнародна науково-практична інтернет – конференція (16 листопада 2014 р.). К., 2014. С.218-222.

4. Пархоменко І.І. Практична культурологія: підходи до експертизи об'єктів культурної спадщини // Дні науки філософського факультету – 2015: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (21-22 квітня 2015 р.), Ч.5. К., 2015. С.171-174.
5. Пархоменко І.І. До проблеми розробки теоретичних засад національної моделі розвитку культури в євроінтеграційному контексті // Європейська інтеграція. Історія, сьогодення, перспективи: Міжнародна науково-практична конференція (15-16 квітня 2015). Львів, 2015. С.74-75.
6. Пархоменко І.І. Практика сохрания культурного наследия в системе культурных индустрий: подходы к изучению // Актуальні проблеми гуманітарних наук у дослідженнях молодих науковців: IV Міжнародна науково-практична інтернет – конференція (25-27 листопада 2015 р.). К., 2015. С.151-154.
7. Пархоменко І.І. Университеты в системе культурных индустрий: подходы к осмыслению // Інноваційні технології в галузі культури: II Міжнародна наукова конференція (11 травня 2016 р.). К., 2016. С.67-70.
8. Пархоменко І.І. Сучасні підходи до побудови моделі культурних індустрій // Дні науки філософського факультету – 2016: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (20-21 квітня 2016 р.), Ч.10. К., 2016. С.174-177.
9. Пархоменко І.І. Город как форма культурного производства (Ч.Лэндри, А.Скот, Р.Флорида) // Управління культурними проектами і креативна індустрія: Міжнародна культурологічна конференція (20 жовтня 2016 р.). К., 2016. С.74-76.
10. Пархоменко І.І. Підходи до розуміння «економіки культури»: індустріалізація культури чи культуралізація індустрії? // Дні науки філософського факультету – 2017: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (25-26 квітня 2017 р.), Ч.4. К., 2017. С.169-171.
11. Пархоменко І.І. Университеты в системе культурных та креативных индустрий: до постановки проблеми // Національні культури в глобалізованому світі: Всеукраїнська науково-практична конференція (6-7 квітня 2017 р.). К., 2017. – С.400-403.

АНОТАЦІЯ

Пархоменко І.І. Теоретичні концепції сучасної економіки культури: філософсько-культурологічний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури (філософські науки). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

В дисертації запропоновано типологію теоретичних концепцій сучасної економіки культури, що обґрунтовують економічний статус сфери культурного виробництва відповідно до західноєвропейської наукової традиції ХХ ст. щодо розуміння культури: 1) культурфілософські (Т.Адорно, Ж.Бодріяр, П.Бурдьє, М.Хоркхаймер, С.Леш, С.Ларі, Д.Уррі); 2) культурно-індустріальні (Р.Вільямс, Н.Гарнем, Б.Мьєж, П.Л.Сакко); 3) економіко-управлінські (В.Баумоль, В.Боуен,

М.Блауг, В.Гінзбург, А.Кламер, А.Скот, Д.Тросбі, Б.Фрей, Д.Хезмондалш). В основі типології розуміння сучасної економіки культури як напряму міждисциплінарних досліджень економічного статусу сфери культурного виробництва відповідно до наукових розробок західноєвропейських вчених в галузі гуманітарних та соціальних наук. З метою апробації типології досліджено процес індустріалізації в сфері культури шляхом визначення особливостей культурного виробництва соціокультурних інституцій: університету, культурно-охоронних та медіа інституцій, що в добу Модерну поступово починають функціонувати як культурні індустрії. В практичній площині вивчено принципи та засади сучасної європейської гуманітарної політики в сфері культури, що в конкретних урядово-інституційних практиках об'єктивують економічний статус культури в її прагматичному та інструментальному значенні як галузі виробництва та інструмента сприяння економічному, соціальному та культурному розвитку суспільства. Досліджено урядовий досвід Великобританії у впровадженні «креативної економіки» як сучасного проекту реалізації культурного виробництва та проаналізовано ступінь готовності української держави до втілення такого проекту.

Ключові слова: культурне виробництво, економіка культури, культурна цінність, індустріалізація в сфері культури, культурний капітал, культурні індустрії, політика креативних і культурних індустрій.

АННОТАЦІЯ

Пархоменко І.І. Теоретические концепции современной экономики культуры: философско-культурологический анализ. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 26.00.01 - теория и история культуры (философские науки). - Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. - Киев, 2017.

В диссертации предложена типология теоретических концепций современной экономики культуры, обосновывающие экономический статус сферы культурного производства в соответствии с западноевропейской научной традиции XX в. о понимании культуры: 1) культурфилософские (Адорно, Ж.Бодрийяр, П.Бурдьё, М.Хоркхаймер, С.Леш, С.Лари, Д.Урри); 2) культурно-индустриальные (Р.Вильямс, Н.Гарнем, Б.Мъеж, П.Л.Сакко); 3) экономико-управленческие (В.Баумоль, В.Боуен, М.Блауг, В.Гинзбург, А.Кламер, А.Скот, Д.Тросби, Б.Фрей, Д.Хезмондалш). В основе типологии понимания современной экономики культуры как направления междисциплинарных исследований экономического статуса сферы культурного производства в соответствии с научными разработками западноевропейских ученых в области гуманитарных и социальных наук. С целью апробации типологии исследован процесс индустриализации в сфере культуры путем определения особенностей культурного производства таких социокультурных институций: университета, культурно-охранных и медиа, которые в эпоху Модерна постепенно начинают функционировать как культурные индустрии. В практической плоскости изучены принципы и основы современной европейской гуманитарной политики в

сфере культуры, которые в конкретных правительственно-институциональных практиках объективируют экономический статус культуры в ее прагматическом и инструментальном значении как отрасли производства и инструмента содействия экономическому, социальному и культурному развитию общества. Исследован правительственный опыт Великобритании во внедрении «креативной экономики» как современного проекта реализации культурного производства и проанализирована степень готовности украинского государства к воплощению такого проекта.

Ключевые слова: культурное производство, экономика культуры, культурная ценность, индустриализация в сфере культуры, культурный капитал, культурные индустрии, политика креативных и культурных индустрий.

SUMMARY

Parkhomenko I. Theoretical concepts of the modern cultural economy: philosophical and cultural research. – On the right of manuscript.

Dissertation for the Candidate degree of Philosophy, in specialization 26.00.01 – Theory and History of Culture (philosophical sciences). – Taras Shevchenko National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The thesis proposes theoretical concepts typology of the modern cultural economy which proves the existence of economic relations in the field of culture according to the Western European scientific tradition XX century: 1) cultural and philosophical (T.W.Adorno, J. Baudrillard, P.Bourdieu, M.Horkheimer, S.Lash, C.Lury, J.Urry); 2) cultural industries approach (R.Williams, B.Miege, N.Garhnam, P.L.Sacco); 3) economic and managerial (W.J.Baumol, W.G.Bowen, M.Blaug, V.A.Ginsburg, D.Hesmondhalgh, A.Klamer, B.Miege, A.J.Scott, D.Throsby, B.S.Frey). Theoretical and methodological basis of the study were interdisciplinary scientific approaches to the understanding of culture as a sphere of production and consumption. For that reason were organized and systematized approaches to the understanding of culture as an economic reality in scientific discourse: 1) critical theory of T.W.Adorno, W.Benjamin and M.Horkheimer and the concept of «cultural industry»; 2) the interaction of cultural and power institutions in the process of democratization of society and industrialization of culture (R.Williams, N.Garhnam, P.L.Sacco); 3) culture as a set of cultural industries, which form cultural capital (P.Bourdieu, D.Hesmondhalgh, B.Miege, D.Throsby); 4) the functioning of modern society as global culture industry in theory of S.Lash and C.Lury; 5) cultural economics theory (W.J.Baumol, W.G.Bowen, M.Blaug, V.A.Ginsburg, A.J.Scott, D.Throsby, B.S.Frey).

During the study was elaborated such concepts as cultural value, cultural capital, cultural industries, industrialization of culture. The thesis presented modern interdisciplinary scientific (B.Miege, D.Throsby and A.Flier) and institutional (for example, Britain political model) approaches to the models of the cultural and creative industries. In result it was substantiated the presence of universities in the model of the cultural and creative industries.

In order to approve the typology of the theoretical concepts of the modern cultural economy were studied features of the production which produced by the cultural industries in historical and cultural perspective: university, heritage- and media industry. It can be concluded from this survey, that at first in scientific field we think them as cultural and social institutions but in the information society such institutions becomes to be an industries. The main specific characteristic of the cultural industries is the nature of output produced, it produces both public and private good that benefits in economic, social and cultural aspects for the sustainable development of regions, cities and states.

The thesis studied international experience of implementation the creative economy in EU and UK, whose basis are scientific innovations and cultural production. It was examined coherent EU policy for cultural and creative industries, its regional development benefit. It was analyzed UK political and legal experience for the implementation of creative economy. In sum were made projections about the effectiveness of policy implementation for creative and cultural industries in Ukraine. The main Ukrainian problems are the low level of the quality of strategic planning for the state, scientific and cultural development at the level of legislative and executive authorities; poor communication between social activists, cultural organizations and government; the absence of cultural and educational work among the population about the benefits of creative economy.

Keywords: cultural production, cultural economy, industrialization of culture, cultural value, cultural capital, cultural industries, policy for cultural and creative industries.